

melől kilépett az Apánk. Mi lett Belőled?! . . . A szemed, barna, meleg szemed hová lett?! Az erős vállad — mélyhangu melled! Apám?! — „Csitt!” s a vékony ajakán keresztbe feküdt a mutató uja . . . és eltűnt. Előttem a folyó zuga, szaladva szomorút mesélt, én csak néztem, kerestem, ki tudja: mit? A Hittet, a Reményt? A Multat, a Jövönket? . . . S talán, mert sokáig néztem már az életbe — a gyöngült szemem előtt fátyolos lett, szürke, ólmos minden . . . Nagy, széles, mély szürkesség — csak a folyó volt fehérebb s lassan keresztül mozgott rajta . . . Valahonnan a mélyéből egy alak szállt, nyult, nőtt elém . . . Magas, karcsu — ködruhás, fekete két szalag belengi — játszik a szél a hajával. Két kezét keblére szorítja. Ujjai alól felszakad és ömlik öt bíbor keskeny sáv s a hajnali szellő reáporozza teste ragyogására, mint szüzmezejü hóra hullt vércesevert madárkavért. „Mária!” — kiáltottam. — Lassan fordította felém a fejét. Mély fekete szeme hittel mosolygott. De ajkán az uja tiltott világról mesélt — és . . . eltűnt.

A Te Menyasszonyod volt, Öcsém, halálba üzött „Csakazértse kisasszony” . . . Arcomra vadvirág, illat, napsugár hullott, rózsaszín születésü barackok tarkázták értem hajló ágait a fáknak; szél szárnyán, napsugárhintón hazavittek álomból kelt sóhajtasok. És barackfánk törzsében irásrovást láttam: . . . meghalt 1919 november 2. Ma két éve . . . Az Anyánk . . . A mindenki „jó Erzsébet”-je. Mosolygó édes Anyánk. Piros mályva égett a bluza csipkés apró levélkék zöldjén . . . Mindszent hajnalán tört, zsengecsáru, szerelmes virág . . . A Te születésed napján tüzte Szerelemmel fel s kiontott vére magábaölelte a mályvát — meg az Anyánk mindig — meleg csókját . . . Nincs ő se’ . . . És én láttam itt a Tiszaparton, Öcsém, ezen a hajnalon, hogy ő is ott van, Mária is ott van, a Gyülekezők között . . .

Csak fájjon Nektek, Öcsém, ott a Tiszaparton — minden; úgy vagyunk mi boldogok s azért, ahogyan s amért én ma voltam.

Csak kérdezték a Tiszát, csak néztek az újszegedi hidról; a vén füzekre aggassátok fel vert szíveteket: amit a magyar fűz megérez, azt messzire viszi, messziről hozza . . .

Csak gyűjtsétek az erőt, mert arra, Öcsém, szükség lesz: csak gyűjtögessétek a Gyülekezőket . . .

Valahonnan, onnan, ahol én ma jártam, — szőke leány integet barna asszony csukló sirása melől — az öregedő tölgyes öregedő padján, a nyires simakérgén mélyült a vágott seb, a szű, az emlék . . . Mélyebb és igazabb, fájóbb és hívőbb és követelőbb lett . . .

Csak tanulj, Öcsém, ma megsimogattam a Menyasszonyod nefelejtstelt sirján a barnult keresztjét, azt üzenik onnan: tanulj, mindent meg kell, újra kell tanulnunk, csak egyet soha nem! — Felejtteni . . .

Beöthy K.

A pécsi Erdélyi Otthon felhívása.

„Erdély nélkül nincs Magyarország”
„Erdélyt pedig nem adjuk.”

A trianoni békeszerződés Csonka-országot teremtett gyönyörű hazánkból. Megszüntette az egységes Kárpátok övezte Nagymagyarországot, lehetetlen határok közé szorított minket, elszakított magyar testvéreinktől s szörnyű bilincseket rakott elszakított véreinkre a brutális erőhatalom és árulás.

Valamennyi között legbrutálisabb és legembertelenebb volt a balkáni oláh hordáknak elnyomása és igája. Huszonöt bot volt a jussa csak a magyarnak. Ezzel kényszerítette az oláh uralom a magyarságukhoz hiven ragaszkodó tömegek nagyméretű kivándorlását a Csonkaországba, ahol a magyarságnak ez üldözött vértanui oltalmat kerestek. Sajnos, az összeomlott ország társadalmában a szörnyű katasztrófa túlélése után — kénytelenek vagyunk ezt megállapítani — nem volt az az erő és szervezethez, mely a beözönlő menekülteknek kellő oltalmat és segítséget nyújthatott volna, elhelyezkedésüket elősegíthette volna.

Nem szabad menekült erdélyi véreinket kellő támogatás nélkül hagynunk, különösen azokat, kik még kellő elhelyezést nem nyertek, ha csak azt nem akarjuk, hogy ezek a teljes lezüllés lejtőjére jussanak. Szükségesnek tartjuk az ország minden részében az erdélyiek társadalmi szervezkedését. Alakítsunk meggyéknként „Erdélyi Otthonokat”, tömörítsük „Otthonokba” erdélyi véreinket. A már meglévő Otthonok lépjenek azonnal érintkezésbe egymással, ahol mincsenek, szerveztessenek meg sürgősen s kapcsoltsanak be a többiek életébe. Mindegyik működjék önállóan saját területén, de országosan központ utján irányítsanak. Az Erdélyi Otthonoknak úgy kell megalakulniok és a meglévőknek úgy kell kifejlesztetniök, hogy kifelé kellő súlyt és tekintélyt képviselhesenek, hogy erdélyi vonatkozású dolgokban saját területükön kizárólagosan tartsák kezükbe a vezetést és irányítást, másrészt az erdélyiek között az összetartást, egyetértést ápolni tudják.

Az Erdélyi Otthonoknak kell nyújtaniok mindazt az erkölcsi és anyagi támogatást, amelyre úgy az egyesnek, mint az összeségnek szüksége van. Meg kell szervezni a széthullott társadalomban az egységesen gondolkodó, széthuzástól lehetőleg mentesített erdélyi közvéleményt, mely a napi politikának kizárásával szinte állandóan az integritás szent gondolatának él. Hogy ez azonban elérhető legyen, szükséges, hogy az egyesek az Otthonban észrevegyék azt az erkölcsi és szükség esetén anyagi erőt, mely képes e magasztos célnak megfelelni. E végből célszerűnek tartjuk gyakori családias összejövetelek tartását, mely némiképen erdélyi testvéreinknek hivatott volna pótolni az elvesztett szűkebb családi kört, mely ápolja közöttünk az összetartozandóság érzetét. E mellett azonban nem szabad elhanyagolnunk a nagy magyar társadalommal sem összeköttetésünket, amiért helyesnek tartjuk oly összejöveteleknek (havasint) a rendezését, amelyekben a nem szorosán vtt erdélyiek, hanem a velük együtt érző közönség látatna szívesen. Ez összejöveteleken lehetőleg erdélyi vonatkozású szabad előadások, felolvasások, megbeszélések, irredenta szavalatok, zene stb. töltsék be a programot. Így elérhetőnek látjuk, hogy a társadalom érdeklődését, figyelmét állandóan az erdélyi kérdésen tarthassuk, hogy a magyarságban az erdélyiek ügye iránt egészséges közszellemet teremtsünk. A szükségesség felismerése és a nemes cél utáni

Szittner és Hoffmann

Therapia laboratorium és dobozgyár r.-t.

SEGED.

Telefon 5-09.

KÉSZIT:

Gyógyszerészeti dobozokat, papírárukat, kereskedelmi dobozokat, cukrászati dobozokat, díszműárukat, reklámciikkeket.

vágy vezérelte a Pécsen lakó erdélyieket a „Pécsi Erdélyi Otthon“ megteremtésére, amely Otthonnak rövid négy hónapos működésére már is büszkén tekinthetünk vissza. A „Pécsi Erdélyiek Otthona“ vezetőségének agilitása, társadalmi összeköttetése révén sikerült sok menekültnek állásba helyezése, háléktalanok részére lakás szerzése, és több egyéb kedvezmény biztosítása. Megakadályoztuk az erdélyiek tekintélyét tönkre tevő koldulásokat és visszaéléseket. Eggyé, mondhatni testvérekké tettük már is a Pécsen lakó erdélyiek nagy százalékát és megszereztük a pécsi közönség kitüntető tiszteletét, ami lehetővé teszi a menekülteknek a társadalomban való beilleszkedését és munkakörben való elhelyezését.

Testvéreink! Itt az utolsó óra a tömörülésre. Felhivunk benneteket a nemes cél érdekében, minden

személyi ellentét félretevéseivel, az egységes erdélyi közvéleményt képviselő Otthonok (vagy bármi másnak nevezzük) megteremtésére! Vegye ki-ki kezébe az arravalóság, rátermettség vezető társadalmi állás és összeköttetés szerint a kezdeményezés munkáját, tömörítse vidékenként egy táborba az erdélyiek apraját-nagyját, gazdagját-szegényét, hogy felkészülve küzdhessük végig a végzet által ránk szakadt harcot. Szív szóljon a szívhez, és szóljon az észhez testvérek, hisszük, hogy minden földi hatalommal szemben is nemsokára Erdély újra magyar lesz s magyar is marad.

Pécs, 1922. évi május hó 12-én.

Testvéri üdvözlettel

a pécsi „Erdélyi Otthon“.

Erdély magyar lelke.

(Vége.)

A westfaleni békében a Habsburgok elveszítvén Németország egyesítésének reményét, hatalmuk megtartása végett most már csakugyan Magyarország egyesítésére kellett törekedniök. Nagy feladat, mert az ország területének csak egy hetedrész, 45,000 km², a mai Csonka-Magyarországnak nem is fele állott kormányuk alatt; a többinek egyik fele Törökországhoz, a másik Erdélyhez tartozott. Az erdélyi magyar nemzeti fejedelemség háromkorán lévén, mint a Habsburgok kezén levő Magyarország, természetes, hogy nemzeti vágyainak teljesedését a magyarság nem ezektől, hanem a fejedelmektől, Erdély új fejedelme pedig, II. Rákóczi György, attól várta, hogy az európai protestáns hatalmak, különösen Anglia, Svéd- és Dánország támogatása mellett Magyarország részeit, Erdélyt és Lengyelországot personalis unióban egyesítse. Hiszen, ahogy követe mondta Cromwell Olivérnek, Nagy-Britannia protectorának, a világ fejedelmei közt Erdély fejedelmének rangja nem a legalsóbb. Olyan a helyzete, hogy nemcsak a szomszédos Lengyelország fegyverzörgetésének, hanem a Föld kekségén akárhol mutatkozó rázkódásnak esetében is jóelőre gondoskodnia kell. Cromwell valóban kijelentette, hogy „uralkodásának“ ideje alatt egy „király“ követét sem látta szivesebben, mint a Rákócziét; de Amos Comenius, a nagy paedagogus, csakhamar észrevette, hogy Cromwellt és Rákóczit sohasem láthatja egymás mellett, mint egy protestáns szövetség vezetőit, Róma, Bécs és Konstantinápoly megdöntőit. A fejedelem 1656. december 6.-án a svédekkel valóban szövetkezett Lengyelország felosztására, ami — hadjáratának elvesztése után — a szultánt Magyarországnak második felosztásának gondolatára, arra az elhatározásra vezette, hogy Erdélyt mindenben tőle függő hűbéres fejedelemséggé, vagy éppen vilajetté alakítsa át. Erdély három évi kétségbeesett küzdelme után a nagyváradi főkapitányságot el is szakította és basasággá tette, az erdélyiekre pedig Apafi Mihályt oktroyálta fejedelemnek. Gyöngyössy István megírhatta, hogy

„Most a Hold legnagyobb erejű planéta;

Annak jele alatt jár a mely kométa,

Ritkán hibál annál a Laurus bokréta.“

Törökország valóban még egyszer megmutatta erejét s a magyar elégtelenség annyira biztalt benne, hogy ismételve a szultántól kértek segítséget hazájuk szabadságának biztosítására. Zrinyi Pétert és társait vérpadra vezette az a törekvésök, hogy a szultán és

XIV. Lajos francia király segítségével állítsák helyre a magyar nemzeti királyságot. A bujdosók azonban védelmet találtak a török hódoltságban, majd Erdélyben is, hol némelyek már a gyöngye Apafi fejedelemben látták a jövő magyar királyt, az erős Teleki Mihályban a jövő nádort. Egészen véve azonban mégsem akarták Erdély önkormányzatát a magyar ügyekbe való avatkozással kockáztatni; mert ha fészkelődéseikkel — mondták — saját hazájukat elvesztették, miért akarják most az ő hazájukat, Erdélyt is maguk után rántani? Hiszen a vasvári béke óta Erdélynek a szultán is, a császár-király is békét hagyott. Maig sem érthető, Jókai miért nevezte a magyar állami eszmétől való elhidegülés, a szégyenletes semlegesség idejét Erdély aranykorának. „Arany idők következnek reánk — mondatta Bánffyval. — Az egész világ harcol és vérzik, a magyar egyedül a mi országunkon belül ur és önálló. Nem nagy ország, az igaz, de a mienk; s ha kicsiny emberek vagyunk is benne, nem ösmerünk magunknál nagyobbat.“ A bujdosók (előbb Wesselényi Pál, majd a fiatal Thököly Imre) a Magyarország ügyeibe való avatkozással ezeket az aranyidőket akarták megrövidíteni: Kockáztassák-e Erdély életét Magyarorszáért? Erdély vére föltámasztja-e Magyarországot? Már nem élt Booskaynak, Bethlennek, öreg Rákóczi Györgynek, a közös területért, közös szabadságért való lelkesedésnek szelleme. A magyarok pártoskodásai háromszor döntötték sírba a hazát, Erdély háromszor támasztotta fel azt újra. A negyedik kísérlet Erdélyt is Magyarországra romjai alá temetné. „Tanulj Erdély, tanulj — intette törtériájában Cserei a nemességet — ne cimborálj többször Magyarországgal; mert sokszor megégette szájadat a magyarországi kása, még sem tudtál tanulni.“

Mikor Erdély Aranykora után Jókai a magyarországi Török világról irt regényt, elösmerte, hogy ez a kor nem gazdag dicsőségben, de úgy hitte, gazdag erényekben és bölcsességben. Nem a szerencse, hanem a balsors jellemez egy nemzetet; s ennek alakjai nem félistenek, de egész emberek. Erdély ebben a korban önálló ország, amelynek nemzeti fejedelme, törvényhozása, kormánya, uralkodó vallása van; külföldi fejedelmek követei járnak fejedelmi udvarában. A Királyhágón túl már felfordult a világ. Ott török basa osztogatja parancsait, a várakon félhold ragyog s a magyar ott is egymást pusztítja. „Titkos és nyílt vilongás minden körben; csak Erdély kardja nyugszik. Félelmes fegyver, ha egyszer kihúzzák; de utolsó fogy-